

Podravske narodne pjesme

Svaki narod i svaki kraj ima svoju usmenu književnost: pjesme, priče, bajke, poslovice, zagonetke, basne i pripovjetke. Imamo ih i mi Podravci. One su kulturna baština našega kraja. Ipak, ne možemo tvrditi da je sve što se tu našlo samo plod našega duha, da su svi ti umotvori baš ovdje nastali.

Izmjenom materijalnih dobara stvarali su se uvjeti za prijenos duhovnih tekovina, te je na taj način u naš kraj prenijeto mnogo toga iz širokog svijeta, iz drugih krajeva naše domovine, te prilagođeno našim shvaćanjima. Mnogo toga nastalo je ovdje i utkano je u okvire naše prošlosti, izraženo lijepom našom kajkavštinom. Prema tome, tu, i takvu, usmenu književnost s pravom smatramo svojom kulturnom baštinom.

Ipak smo mnogo toga narodnog blaga prepuštili zaboravu. Održale su se samo narodne poslovice. One i danas važe kao narodna mudrost, plod iskustva mnogih generacija. Tu i tamo čuje se po koja starinska pjesma, kroz moderni način života proviri gdjejoja prastara praznovjerica odjevena u suvremeno ruho, i to je sve. Premalo poznamo svoju kulturnu baštinu, a, ipak, ona zavređuje da joj poklonimo više pažnje već »zato da se vidi svjedočanstvo iz ustiju samoga naroda, koliko oni koji o kajkavcih i protiv kajkavcem govore i pišu, a poznaju ih samo, po golom imenu — imadu pravu«, kako lijepo reče Đuro Deželić još polovinom prošlog stoljeća.

Doduše, mi Podravci nemamo junačke narodne epske pjesme, ali zato se možemo pohvaliti bogatom lirikom. Ona više odgovara duhu našeg radinog, miroljubivog čovjeka. Ipak, nitko ne može tvrditi da se u prošlosti i ovdje nisu čule junačke pjesme. Ta i mi smo živjeli punih dvjesto i više godina na velikom razbojištu. Cijenilo se junaštvo. Glasoviti kajkavac XVII. stoljeća Juraj Križanić (1618—1683) spominje da su hrvatski vojnici u njegova doba zabavljali svoje zapovjednike narodnim pjesmama, a to su mogle biti samo junačke pjesme. Narodna poezija nije se tada uopće cijenila.

Naši učeni ljudi XVII. stoljeća izriču vrlo nepovoljni sud o narodnoj pjesmi. Inače, vrijedni Juraj Habdelić (1609—1678) zove ih razvratnima i sramotnima. Propovjednici XVII. i XVIII. stoljeća nastoje »da se kao pogane i nečiste zateru.«

Istom na početku XIX. stoljeća takav se stav mijenja. Godine 1813. zagrebački biskup Maksimilijan Vrhovec nalaže podružnom svećenstvu, da skuplja narodne pjesme, pripovjetke i poslovice. Od toga vremena sve više raste zanimanje za narodnu usmenu književnost. Javljuju se oduševljeni sabirači ovog narodnog blaga. Tokom vremena nastale su čitave zbirke, a za Podravinu važne su ove zbirke pjesama: Pero Lukanec: Podravske popijevke (rukopis), Zlatko Špoljar: 202 podravske narodne pjesme (rukopis), Zlatko Špoljar: Popijevke iz Podravine, Zagreb 1918, Franjo Židovec: Podravske pjesme (rukopis), Matija Valjevec Krčmarov: Narodne pjesme, Varaždin 1858, Zagreb 1890, Božidar Širola: Pučke popijevke u Miholjancu, Zagreb 1934, Stjepan Horvatić: Lirske narodne pjesme koje se pjevaju po Novigradu.

Poneku podravsku pjesmu zabilježili su poznati skupljači Franjo Kuhač, Vinko Žganec, dok je Nikola Hercigonja prikupljao jedino napjeve, a tekstove bi donosio list »Seljačka sloga« u pojedinim brojevima 1937—1940.

Karakteristično je za podravsku narodnu pjesmu da se često javlja u više verzija, možda čak i na istom terenu. Naš narodni pjevač nije pazio na čistoću kajkavskog izraza. U kajkavski tekst često su umetnute štokavske riječi, pa i čitavi reci, ponajviše zbog rime, a često i zbog ritma pjesme.

Poznato je da mi kajkavci imamo neke vokale koje naš današnji pravopis ne uzima u obzir.

Tu se npr. **e** izgovara na tri načina:

1. **e** kao što se čuje u štokavskoj riječi med, led;
2. **e** sliveno s **i** kao u mađarskoj riječi: mézes — pa će i u ovom kratkom prikazu ovaj vokal ei biti označen kao **é**;
3. **e** otvoreno kao sliveno s **a**. Neki ga sabirači pišu kao **ê**.
Samoglasnik **o** izgovara se na dva načina:
 1. **o** kao u hrvatskoj riječi noga, u njemačkoj Wort;
 2. **o** sliveno s **u** izgovara se kao u mađarskoj riječi: ódon, óhaj. Takvo o bit će označeno crticom kao **ó**.
Samoglasnik **a** može biti:
 1. kao a na primjer u riječi Marko; to je otvoreno **a**;
 2. takozvano zatvoreno **a** sliveno je s **o**. Zbog točnijeg izgovora neki pisci su ovo **a** označavali crticom kao **á**.

Prema tome, i u ovom kratkom prikazu bit će ponegdje označeni vokali: á, ó, é, ě.

á = ao, ó = ou, é = ei,

ě = ea

Osim toga, kajkavac ne izgovara ni ě, ni é već neki srednji glas više sličan na ě; zato se u kajkavskim tekstovima é i ne bilježi. Zbog lakšeg razumijevanja dodajem popis manje poznatih riječi:

bantuvati	= uznemiravati
bluditi	= zbunjivati
bota	= batina
cecek	= sisa
čē	= ako
da	= kada
dimó	= kući
déžš	= kiša
drveta	= uzica
dróbní	= sitni
drot	= žica
dude	= gajde
fal	= jeftino
hiža	= kuća
hititi	= baciti
hrgánjka	= bundevina
	kora
hudi	= zloduh,
	zao
igrati	= svirati
jěžéro	= tisuću
klét	= kuća uz
	vinograd
našívávati	= vesti
obnoreti	= poludjeti
otpelati	= odvesti
pájdašica	= drugarica
pemo	= počí čemo
plajhati	= bijeliti
podíšati	= pomirisati
pot	= znoj
racica	= patkica
senja	= san
skeliti	= slijepiti
	zalijepiti
snážíti	= čistiti
snoboki	= snubljenje
šaltva	= svirala
škólník	= učitelj
špot	= sramota
štacun	= prodavaonica
tacica	= nožica
tanc	= ples
tancarica	= plesačica
tarac	= popločeno
	tlo
veha	= grana
vinski	= drvene grede
grantari	= na kojima
	stoje bačve
	u podrumu
zámuda	= zakašnjenje

Pjesma izvire iz dna srca. U njoj su sadržani najintimniji osjećaji, želje nade, radosti i žalosti, ljubav i mržnja i sve ono što je zao kupljalo duh našeg čovjeka u prošlosti. U nekim podravskim pjesmama sačuvala su se još praslavenska vjerovanja i zato baš ove možemo smatrati najstarijima. Takva je na primjer ova:

Senja Jakovekova

Lépo je nebo kinčano.
Pod njim je pole široko.
Po njem se pásu ofčice.
Ovčice male pastirice.
Pastiri meli detešce.
Ono je trdo zaspalo
Njega je majka budila:
»Ustani, sinek Jakovek!«
Němrem ti, majko ustati.
Měné su vile mučile,
Z mēné su srce vadile.
»Poznaš je, sinek, sveju tri?«
Poznam je, majka, sveju tri:
Prva si bila, majka ti.
Z mēné si srce vadila.
Druga je bila sestrice.
Ona je svěću držála.
Treća je bila lubica.
Ona je tanjérec držála.
Teško je muku gledati.
Još ju je teže trpeti.

M. Kr. Valjavec (okolica Varaždina)

Ova pjesma raširena je u mnogo varijanti — sve od Gradišća do otoka Šipana. Naša podravska varijanta ne govori o kazni za spomenuti zločin, dok, npr. u križevačkoj verziji, stoji . . . »Kaj meni, sinek, jostavljaš?«

— Mila, majka, draga majka žarku lomaču« — a u Karlovcu moglo se čuti i ovo: »Vas ću dat, majko striljati.«

Čudne se stvari pričaju i o vilinom zdencu do kojeg dolazi žedna djevojka:

»Prigne glavu da bi vode pila.
Krikne, vikne iz planine vila:
»Ne pij vodu gizdava djevojko!
Tog su zdenca vile ogradile.«
Al djevojka ne poslušá vilu.
Iz zdenca je hladnu vodu pila.
Čim je pila, postala je vila.

Zl. Špoljar (Novigrad Podravski)

U narodnoj mitologiji posebnu ulogu ima sv. Ivan. Poput nekog mitološkog božanstva on ima i »ljubu«, a praslavenska svetkovina »krijes« prenesena je na Ivanje (24. VI). Tada su se kraj »krijesa« pjevale pjesme vezane uz njegovo ime. Tipičan primjer takvog teksta zapisao je 1917. Zlatko Špoljar u Miholjancu:

Sveti Ivan kresa loži

Sveti Ivan kresa loži
na Ivanjsko navečerje.
Kresa loži, v šaltvu igra

Lado nam je lepo nam je

(Mihoković, Miholjanec)

Andante

Kaj se vam o-če, la-do, kaj je nas vi-še

Pripjev

(La-do nam je, le-po nam je.)

na Ivanjsko navečerje.
V šaltvu igra, ljubu pita:
»De si, ljuba, senoć spála?«

— Ja sem spála stárum májkum,
stárum májkum na postelji. —
»Da bi spála stárum májkum,
stárum májkum na postelji,
ne bi tako probledele,
kak je róža rasvečena.«

Podravina je imala razne pjesme i kola s pripjevom »Lado!« a ove su se pjesme pjevale na ivanjsko navečerje, ali i u drugim zgodama. Donosim tekst što su ga uz igru pjevale djevojke u Kutnjaku na Uskrs.

Lado nam je

Gdi nas više, tu je vas menje,
Pripjev: Lado nam je i predrago nam je!
Kaj je nam za tó kaj je nas menje?
Mi vas prosimo jednu devójkú!
Mi vam ne damo ni jednu.
Skoči, oj Jelo, na drobni tanec!

Z. Špoljar

Naš je narod u prošlosti bio vezan uz druge narode, koji su našeg čovjeka izrabljivali i ponižavali, kao što se lijepo vidi u tekstu o požaru Budima:

Sestra brata z iglicom budila

Teče Dunaj, teče Drava,
vu čomeku bratec spava.
Bratec spava, sestrice mu našivava.
Sestrice mu našivava,
z iglicom ga probuđava:
»Stani bratec, skoči gori!
Kaj ne vidiš? Budim gori!«
Neka gori, neka gori!
Da bi Bóg daj ves pogorel!
Služil sem ga tri godine dana:
prvo leto za lépu divojku,

drugo leto za svétlo remenje,
tretje leto za vrana konjića.
Dok su išli devójiće delit,
meni dali staru i grbavu:
Dok su išli deliti remenje,
meni dali stáro i hrđávo,
sebi zeli svetlo i blistavo.
Da su išli deliti konje vrane,
sebi zeli mláde i ščešlane,
meni dali staru, razjahanu.

Mali Bukovec

Drugu verziju donosi Špoljar prema popijevki iz Miholjanca. Tu se spominju Sava i Morava, pa i neka voda Pelinova.

Dugotrajni ratovi s Turcima tražili su velike žrtve. O tim teškim danima daje nam narodni pjesnik potresne slike. Djevojka pita prolaznike za dragoga koji je pošao u boj i dobiva ovaj odgovor:

Vidli smo ga, vidli, spod Budima grada.
Njegva rusa gláva po Dunaju pláva.
Njegve črne oči svétle zvézde broje.
Njegvo rusó tólo vu Dunaj se ftápla.
Njegvu britku sablu turski paša paše.
Njegva vranca konja Turki izjahuju.

M. K. Valjavec (okolica Varaždina)

Isto tako elegično zvuči razgovor djevojke i mladića koji ide u vojnike:

»Golob moj lubleni, da mi dimó dójdeš?«
— Grličica moja, ja ti dimo dójdem,
da bu suhi javor zelen listek puščal. —
»Golubek lubleni toga naigdar ne bó
Suhi javor ne bu zelen listek puščal.«
Golub moj lubleni, da mi dimó dójdeš?«
Grličica moja, ja ti dimó dójdem
da bu suha vrba z grózdíčem rodila.
Golubek lubleni, toga nigdar ne bó,
Suha vrba ne bu z grózdíčem rodila.

M. K. Valjavec (okolica Varaždina)

Česti su motivi naše lirike očaj i žalost zbog rastanka:

Hodim, hodim

Hodim hodim, nahodim se.
Dójdem dimó, rastóžim se.
Za stol sédném, přemíslávam:
»Komu těbě, drága stávlam?
Ili Bogu velikomu,
ili svetu širokomu?
Rajši Bogu velikomu,
nego svétu širokomu.«

Zl. Špoljar (Apatija)

Ljubavno pismo

Srčécé i ljubav, listéka ti pišem,
listéka ti pišem na bélé m papéru.
Vu njému pozdrávlam tvoje bélo tělo,
tvoje lépo tělo kak je bor zeleni.
Kitica razvita, a de si mi skrita?
A de si mi skrita, kaj te nájti nē mrēm?
Cvėtek razvijeni, převijaj se k mēni,
převijaj sē k mēni, já sē bodēm k těbi.

Zl. Špoljar (Martijanec)

Dragi v Koprivnici

Došlo nam je protulétje,
da nam ráste módro cvětjē,
módro cvětje fijólicē
kē mi bēru divójčice
saka svomu i drágomu,
já pak tóžna nēmam komu.
Já si ftrgnēm fijólicu,
pak ju pošlem v Koprivnicu,
v koprivničke béle hižē
de moj drági lista piše.
Niti piše, nit spisujē,
neg za menom přemísluje.
v koprivničke kóštarijē,
de moj drági vince pije.
Niti pije, nit natáče,
neg za menom milo pláče.
V koprivničko rávno polje
de moj drági s plugom orje.
Niti orje, niti pluži,
neg za menom milo tuži.
On se šeče po vulici,
mēnē nosi vu glávici.
On se šeče po tarácu,
mēnē nosi vu srdašcu.

M. K. Valjavec (okolica Varaždina)

Symboliku požrtvovne ljubavi utkao je narod u pjesmu o ftičku i ftičici. Zaljubljena ftičica govori ftičku:

»Zemi mēnē, zemi mēnē,
dróbní, malí ftiček ti!«

— »Kaj bum s tobom, kaj bum s tobom, dróbná, mala ftičica?«, odgovara ftiček i nabraja svoje nevo-lje: hrana su mu črveki, vodu pije s kolomijice, stanuje u trnovitom grmlju. Ali ftičicu sve to ne plaši:

»Zemi mēnē, zemi mēnē,
dróbní, malí ftiček ti!«
Tvoja hrána, moja hrána
dróbní malí črveki.
Tve bu pitje, me bu pitje
mutna kolomijica
Tvá bu hiža, má bu hiža
dróbnó, malo trnjíče.
Tve bu srce, me bu srce
Samoj jēno srčécē.«

— »Hodi k mēni, hodi k mēni
dróbná mala ftičica!« —

M. K. Valjavec (okolica Varaždina)

U drugom slučaju prijateljica govori zaljubljenoj djevojci neka se ne udaje za siromaha:

»Néjdi matka, za toga junaka!
Niti su mu dvori zagrađeni,
niti su mu slugi okrojani,
niti su mu konji potkovani,
niti su mu štale podmaščene.«
— A ja idem za toga junaka,
makar budem sama borje sékla,
s čim mu budem dvore zagráđala.
Makar budem suknje raskrájala,
s čim mu budem sluge okrájala.
Makar budem igle raskávala,
s čim mu budem konje potkávala
Makar budem bukevje kálala,
s čim mu budem štale podmoščala.

Zl. Špoljar (Novigrad)

Polek Drave grmljavice

Pólek Dráve grmljavica.
Jē l' me čuješ grličica?
Mila moja!
Hodi, mila drága, hodi!
Već nam prva zvězda shodi.
Mila moja!
Već i nóć se stiha smica.
Dojdi, dójdi grličica!
Mila moja!
Posód taki bude kmica.
Dójdi, dójdi grličica!
Mila moja!
Skupa pemo srédi luga.
A da zide zvězda druga,
Mila moja!
Bum ti onda grličica
Kušnul tvoja béla lica.
Mila moja!
Posód već je rosa pála.
Daj se žuri puca mala!
Mila moja!
I mesec bu zišel taki,
Onda nas bu videl saki
Mila moja!

Primi mi se čerka v boki

Primi mi se čer-ka v boki ve-čer doj-du
tej sno-bo-ke! Primi mi se čer-ka v bo-ke
ve-čer doj-du tej v sno-bo-ke

Ljubavne pesni

Zabilježio Ljudevit Vrančić, zborovođa ludbreške »Podravine«, u Velikom Bukovcu 1917. godine.

Česti motiv naše narodne pjesme je udaja za nevoljenog i tajna ljubav prema onoj: »Niti smém, nit povém koga rada imam.« Navodim samo nekoliko primjera:

Djevojka se na vjenčanje sprema

Djevojka se na vjenčanje sprema,
pa pogleda vu tu črnu zêmlu:
Črna zêmla i zeléna tráva,
kaj me nési pokrila već zdavnja!

Slokovec

Stal se jesem v jutro rano

Stal se jêsém vjutro rano malo pred zorju.
Spazil jêsém devójčicu z vrta šetajuć.
V desni róki grozda nosi, v lévi rózmarin.
»Podaj meni, rózmarina kaj si podišim!«
— Ja bi ti ga rada dála, ali kad ne smém.
Včêra sêm sê zaručila s kim me vólja ni.

Zl. Špoljar (Apatija)

Fčera sem ti drága pod oblok dohádal

Fčera sêm ti, drága, pod oblok dohádal, mila
Marica.
Pod oblok dohádal, lépi dár dónášal, grlica!
Črlênu jabuku vu svilnomu rópcu, mila Marica.

Ali ti me nési niti gledet štela, draga grlica.
Je l' me nési štela, jel me nési smela, mila
Marica!
Ja sem tebe štela, ali te nésem smela, dragi
golubek.

Hrženica

U staro doba o izboru bračnog druga odlučivali su roditelji; zato bi iz takvih veza znale nastati prave tragedije. Valjavec je u okolici Varaždina zabilježio baladu o posljedicama jedne takve ženidbe.

Dva dragi

Divojka se šeče po visokom gánjku.
Dróben listek piše mládomu junaku.
»Aj, ti, mládi junak, očeš ménê zeti?«
— Já bi te rad zeti, nê smême tê pred
majkum. —

»Ja si zutra pedem za dvákrat lepšega
Za dvákrat lepšega za trikarat drakšega.«
— Aj divójka mláda, naj metati na se
se svilne oprave, se zlate korune!

Ne daj muzikantom lepo zaigrati,
ne daj svojim svatkom tanca zatancati,
naj se ogledati na dvorove moje,
da te popelaju polék dvora mogal!

Ali djevojka prkosi nesretno zaljubljenom.
U svili i zlatu uz bučnu glazbu prolazi mimo nje-

gova doma i gleda na njegove dvore. Kad mlađić to vidi, pada mrtav.

Mlada zaustavlja svadbenu povorku, ulazi u kuću, triput obilazi oko mrtvaca, triput ga poljubi — i pada mrtva.

Na to slijedi teška kletva što je pjesnik stavlja u usta mladićeve majke:

»Zemite ga vrazi ki dva dráge mrazi!
Zemite ga hudi, ki dva dráge bludi!
Nek mu póči gláva kak vu letu zěmla,
kak vu letu zěmla ká je dežđa želna.
Naj mu vsehne srce kak vu letu tráva,
Kak vu letu tráva ku kosa vrezáva«

U našoj podravskoj narodnoj poeziji ne dijele se krvavi megdani, ne padaju junačke glave, ali se često spominje riječ junak. Taj naš poetski junak u prvome je redu vojnik, ili opet mlađić. Pokatkad, opjevani su i takvi junaci koji se ne drže moralnih normi svoje okoline i svojeg vremena. Takvih primjera ima mnogo, zato narodni poeta upozorava djevojka na oprez.

U pjesmi »Neaverni junak« govori se o Naniki divójki koja hoda gorom i tu začuje rzanje konja i plač junaka. Spremna je pobjeći, ali je ranjenik moli!

»Ne beži, ne beži, Nanika divojka,
nek mi candra reži, pak mi rane veži!
Ako ti ozdrávim, tebe ne ostávim.

Junak je ozdravil, Naniku ostavil.
Na konjića sedal, Naniki povedal:
»O nesrećna bila ká junaku verje,
ar junačka vera ta šušnjava veba.
Kamo veter z vohom, tamo junak z verom.«

Nakon takvog postupka slijedi teška kletva djevojačka:

Ne daj mu Bog dobra, nit pri cěrkvi graba!
Suši mu se tělo kak vu letu sěno,
vjutro pokošeno, večer posprávleno!
Suši mu se srce na makovo zrnce!

M. Kr. Valjavec (okolica Varaždina)

U drugom slučaju slijedi pouka:

»Ne držite vi junaku vere,
ar je junak vera i nevera.
Večer ljubi, vu jutro ju kudi.
Ljubil jěsěm gizdavu devójku«.

Središnji događaj u životu svakog pojedinca je ženidba. Za tu prigodu imalo je svako selo svoj posebni ceremonijal u koji su bile uključene određene pjesme. Najprije se moralo obaviti snoboke, pa se u određenim zgodama mogla čuti starinska popijevka o snubljenju, ovog sa-držaja:

Primi mi se, čěrka v boke,
večer dojdu k těj v snoboke!
Prigladi se, čěrka moja,
večer dójde srěća tvoja!
Da bi kakva srěća bila,
bila bi se prigladila.
Rěkli su mi stári mama
da té, snobok néma sráma.
Dok sěm mlada devojčica,
měni cvete fijójica,
a dok postánem snešica,
povehla bu fijójica.

Igrajte nam mužikáši,
nek se naše srce ráši!
Mužikáši zaigrali
Mládi dečki zaplesali
Mládi dečki zaplesali,
Fajne snehe tancat zvali.
Igrajte nam dude naše!
Plešite nam noge naše!
Igrajte nam do zore!
Još nas noge ne bole.

Prema sjećanju Ivana Šanteka i Franje Turka iz Ludbreških Sesveta.

Kad bi djevojke nakitile i opremile mladu za vjenčanje pjevale bi u kolu:

Sim hoj, deklica

Sim hoj' k nam deklica,
na naše lánjsko spravišće.
de smo se láni správlale
veliko kolo vodile.
Velko smo kolo vodile
i pesmice popěvale.
Z nami su bili braci dvá.
jěděn, oženjen, drugi né.
Oni su se spominali,
jeden drugomu govorili?

»Ožěni mēnē brátec mój
i s kakovom ljubom kak je tvá.«
Něga je, něga na svetu,
samo je jědna vu světu
turskoga cara mlajša kći.
Nju, pak si ně bi dobil ti.
njój ti se treba klanjati
i světle šake zdigati.

Pjevala folklorna grupa Dubovica na smotri 1938. u Zagrebu.

Za vrijeme gozbe pjevale su se takozvane vinske pjesme napitnice (a te su se i inače pjevale u veselom društvu). Među najstarije spadaju, svakako, ove:

Pijmo, braćo vince

Pijmo, braćo vince, voda naj stoji!
Naj ju žaba pije koja vu njě spi!
Vodica je mrzla srcu zdrava ni.
Glejtě, ljudi, mēnē koj sěm vodu pil,

Lep nam tvo kres nalaze

Židovec (Durdovec)

Lep nam t-vo kres na-la-ze, (Pij, La-do, La-do
ej t-vo La-do!)

móral bum vumréti v cvétu mladosti,
ženu ostaviti v tugi, v žalosti.
Mene zakopajte v Jezuševu klét!
Nogice obrnte k vinskim gantarom,
glávicu obrnte k vinski pipici!
Pipicu odškrnte, vince naj curi!
Naj se duša vžije kad se télo ni!

Ludbreg

Oj čašica, verna pajdašica

Oj čašica verna pajdašica,
kud se skita za Štefeka pita.
Ne pij, brátec, vodu po koj žabe hodu
već pij vince kaj ti gladi lice!

Sv. Đurđ Ludbreški

Ova mala čašica

Ova mala čašica sim pak tam putuje,
Tébi, Jožek, brátec moj tēj sē naklanjuje.
Pij, Jožek, s punoga razvēsēli drugoga!
Pólek sebe jékni ga ter ga opomeni!
Pij brátec s punoga razveseli drugoga!
Jožek ga je ispio, Marici nazdravio:
»Napij mi se, drága sestra, došel ti je red,
red, red, red, došel ti je red!
Hajde Maro da pijemo, da vidimo kak ide!
Piti, piti, piti, piti, dobre volje biti.

Vino je dobro

Bélo, bélo, bélo, bélo vino dobro je.
Béla je čistóča sakomu dragóča,
zato, braćo, pijmo bélo vino.
Žuto, žuto, žuto, žuto vino dobro je.
Žuto je i zlato, sakomu je drago,
zato braćo pijmo žuto vino!
Črno, črno, črno, črno vino dobro je.
Črna je zémlica koje smo dečica,

zato, braćo, pijmo črno vino!
Bélo, žuto, črno i črleno dobro je.
Črlena je prava hrvatska krv zdrava
zato, braćo, pijmo i črleno!
Kój se kim svađuje
i koga bantuje,
hitimo ga s kleti van.
Nit za góske séno,
nit za norce vino
néje zráslo.

Andrija Križanić, Hrastovsko

Nikaj néje lepšega

Nikaj néje lepšega, niti veselešega
neg s prijatelji koji su veseli zestati se.
Točim, anda, čašicu, ter napijam zdravicu.
More bit da k letu ne bumo na svétu skup živeli.
Bog te, anda, poživi brátec moj prelubleni!
Ti znaš dobro piti, dobre vóle biti, međ nami tu.
Primi, Miškec, čašicu, pak nam napij zdravicu!
Bog zna je li k letu budemo na svetu skup živeli.

Andrija Križanić, Hrastovsko

Kad su mladu vodili iz rodne kuće pjevala se
pjesma:

Sunčece zahađa

Sunčece zahađa, večerek dohađa.
Temna nam je noćka na zemljicu pala.
Na zemljicu pala, sem nam pokoj dala:
tiću i slaviću, mladomu junaku.
Dějte, majka, dějte, kaj ste obećali,
Kaj ste obećali, a još niste dali:
škrinjku i blazinku, pisanu teličku,

(pisanu teličku, pikastu prasičku.)
 Giblite se boni, boni kapitóni!
 Zbogom mi ostajte, japek i majkica,
 japek i majkica, bratec i sestrica,
 bratec i sestrica i sa rodbinica!
 Zbogom, ostaj dvorek, dvorek i dvorišče,
 dvorek i dvorišče, moje hodališče.
 Kinčala sem tebe z lepami ružami,
 a ve stavljam tebe sivami suzami.
 Tiraj, kočáš, konje, si katani svoje.
 Tiraj, kočáš konje, kaj najbolje moreš,
 kaj, nam ne bu mila póte sopznavala,
 póte spoznavala, k majki othađala,
 k mājki othađala, majki tóžbe, dala,
 majki, tóžbe dala, za koje ne znala.
 Moji su ti dvori šipkom ograđeni
 šipkom ograđeni, cvétjem zasađeni.
 Otprite nam lesu, pelamo nevestu!
 (Otprite nam vrata, pelamo vam brata!)
 Otpirajte dvore, prestirajte stole!
 Svetite nam majka s pisanoga ganjka,
 kaj bute videli kaj smo dopeljali:
 Maricu divojku, ténku, ter visoku,
 ténku ter visoku, kak vrtnu konoplu,
 belu i črlenu, kak ružu rumenu.

Na kraju bi koji veseljak znao dodati:
 Hiža, tóžna hiža, pelamo ti križa!
 Dubovica kod Ludbrega

Ova stara pjesma bila je raširena u mnogo
 varijanti, cijelom Podravinom. Zabilježena je
 1938. na smotri »Seljačke sloge« u Zagrebu i
 štampana u glasilu »Seljačka sloga« 1938. Tek-
 stove u zagradi pribilježila sam prema kaziva-
 nju svatskog kapitana Imbre Zembera iz Sigeca.

U Martijancu pjesma bi završila ovim rije-
 čima:

Svéti mesec, svéti, i te sjajne zvézde,
 kaj budemo vidli kaj kud bumó peljali
 Katicu divojku, Iveka junaka:
 Kud mi koji hodi, ružmarin mu rodi.

U Sigecu bio je ovaj završetak:

Kaj budemo vidli kaj smo dopeljali:
 svekrvi lehkótu, a drágomu ljubú.

Budući da su mnogi mladići i djevojke ula-
 zili u brak bez ljubavi tražili bi kompenzaciju
 izvan braka. O tome govore neke pjesme. Ka-
 rakteristični su npr. ovi stihovi:

Svétle čizme nosil bodem,
 Fajne snehe lubil bodem.

Néjte dečki tuje snehe lubiti!
 Spólek njih bi mogli glave zgubiti!

Naši duhoviti Podravci vole šalu i zato se
 još danas, tu i tamo, pjeva po koja starinska
 vedra, komična pjesma. Glavni junaci su ovdje
 seoski »Don Juani«, a još češće nedisciplinirane
 ili zloćudne žene. Jedan je od takvih »Don
 Juana« školnik — orguljaš.

Školnik ide kak po drotu

Škólnik ide kok po drótu,
 štiri snehê su na špótu.
 Škólnik ide kak po dreti,
 snehe očú obnoreti.
 Dve' su velke, dve' su male
 škólniku su sê dopale.

Dvé su črne, dvé su béle
 škólnika su sêga zmele.
 Kaj on ne zna popevati,
 niti v orgule igrati.
 Prva mu donese sira,
 druga ga s kuhačom tira:
 »Nejte, gospon tód hoditi,
 naší móži su srditi.«
 Treća mu donese putra,
 štrta veli, ja bum zutra.

Nekadanji zakupnik ludbreškog vlastelinstva
 Lajoš Geier (Gajer) ušao je u narodnu poeziju
 još za života. Tekstu ne treba komentara.

Stari ftič

Ludbreg, Selnik, Sveti Đurđ, malo dale Hrzenic,
 tam stanuje Lajoš Gajer, stari ftič.

Pripjev: Vrág mu skelil i oca i mater,
 koj je protiv naše ljubavi!

Ludbreg, Selnik, Sveti Đurđ, malo dale
 Hrzenic,

tam stanuje Lajoš Gajer, stari ftič.

Četiri belci kasaju gospodína pelaju
 V Hrzenici k njegovj dragi grlici.

Marofska mu družina gladna, góla,
 bosa sva.

V svili, v zlatu hoda njegovja grlica.

Ja sem Varaždinec

Ja sem Varaždinec, Varaždinec, domovine sin.

Imel jêsêm jen kaput, bil zakrpan tristoput.
 Imel jêsêm jen škrlak, spuhnul veter zel ga

vrag.

Imel jêsêm sto jezer, nešče mi je z žepa zel.

Imel jêsêm čizme dve, obadve preluknjene.

Imel jêsêm punice, poslal sem ju v ludnicu.

Imel jêsêm jen štacun, hitili me ž njega vun.

Ja sem Varaždinec domovine sin.

Iza svakog retka ponavlja se:

Ja sem Varaždinec domovine sin

Fčera sem se oženil

Fčera sêm sê oženil već me žena zbila.

Drugi ljudi mi vele: »Praf ti je fčinila«.

Kupil sem ji čizmice lépe, kordovánjske,

kaj mi ne bu smicala reči grubijanjske:

Hodi zbógom, ti moj móž svojemi čizmami,

fčera si se spominal s tujemi snehami!»

Prijel sêm ju za róku pelal sem ju k plotu:

Je li vidiš drága má tó debelu botu?

Vu tu sreću došli su oporovski tetec:

»Naj ju, Žiga, buhati z vraga nigdar svetec.

Žena pasla racice

Žena pásła racice polek béle stezice.
Žena ide vu gosti móža sobom ne pusti.
Ti, moj muž, domaj bóš pure, race hránil buš.
Ja zakolem racicu, tēbi stavim taticu.
Ja zakolem pureka, tēbi stavim kluneka.
Ja zakolem voleka, tēbi stavim rogeka.
Dobru juhu bodeš jel, tērēmtētē buš mē klel.
Pjevala folklorna grupa Ludbreške Sesvete
na smotri u Ludbregu 1957.

Žena móža prodala

Žena móža po strnišću pase.
Ona ga je dimo dotirala.
Zašila mu gače do kolena.
Onda ga je na sejem vodila.
Na sejmu ga za tikvu prodala.
Druga ju za to pokarala:
»Zakaj si ga tako fal prodala?«
— Draga moja, draga moja,
Ja bi njega za hrganjku dala.

Mali Bukovec

U drugoj varijanti žena, doduše vodi muža
na prodaju, ali sve završava sretno:
»Jeftino ga baš ne dam, sēm teško ga dobila.
Dimó ga bum tirala i dalje ga ljubila.«

Igrajte nam mužikaši

Igrajte nam mužikaši,
nek se naše srce raši!
Zaigrajte dude naše
Poskočite lépe snaše!

Zaigrajte takvog tanca
kaj bu čuti do Zupanca.
Tam za plesom tak su nóre,
kaj se mam tu koja zmore.

Zaigrajte nam vêsélo
kaj bu čuti v Novo Selo.
Morti koja tancarica
odonud se sim dosmica.

Če bu čuti vu Bukovcu
v Kutnjaku i v Jantolovcu,

Stara majka glavica me boli

Špajar (Novo Vrije)

stara maj-ka gla-vi-ca me bo-li,

stara majka gla-vi-ca me bo-li.

"Kile sinke, za kim te to boli?"
— Stara majka za lebom žanceom. —
"Bog daj, ti se sinke zagotila!"
— Stara majka s prikemli kolaci. —
"Bog daj, ti se sinke vutopila!"
— Stara majka (v) vinu i hrakiji —
"Bog daj, ti se sinke, obesila!"
— Stara majka, mene oko vraci! —
"Bog daj, ti se sinke, zadušila!"
— Stara majka, z menom pod poplunom. —

vu Jotoku i v Selnici,
vre dójděju i po kmici.

I te z Maloga Bukovca,
z Martinišča i Lunjkovca,
praf tak óne z Svetog Petra
petam znaju dati vetra.

A tam one iz Kapele,
tam je saka svoje fele,
kak i one z Dubovice,
ali su fajne tancarice.

Igrajte nam mužíkaši!
Nek se naše srce raši!
Igrajte nam do zore
Još nas noge ne bole!

Veliki Bukovec

Zapisao 1917. zborovođa Iudbreške
»Podravine«, Ljudevit Vrančić

Lepe su ti bele Virje

Lepe su ti béle Virje!
Huja! Haj!
Lepe su ti bele Virje,
De su dekle kakti vile.
Huja! Haj!
Pozvale su dekle dečke.
Huja! Haj!
Pozvale su dekle dečke,
Na Konake đurđevečke.
Huja! Haj!
Ponesite sobom dude.
Huja! Haj!
Ponesite sobom dude,
Da nam tamo lepše bude.
Huja! Haj!
Plesale su celu noćku.
Huja! Haj!
Plesale su celu noćku,
Pojeli su jednu kvoćku.
Huja! Haj!
Još bi bili jedno tele.
Huja! Haj!

Gibli mi se, gibli *Zvanec (Martijanec)*
Gib-li mi se, gib-li se, ti et-na ma-si-na,
kaj se bo-dem vo-zi-la de je do-me-ri-ner

Sejala sem lenek *Mihčkovice (Mihčjanec)*
Se-ja-la sem le nek, la-do, na-je va-nje le nek la-do
Le-nek moj, le-nek, la-do svili-ca moja, la-do

Još bi bili jedno tele,
 Al se tele teško dere.
 Huja! Haj!
 Plesali su se do panta.
 Prnjki vise iz opanjka.
 Huja! Haj!
 Plesala je dekla z dečkom.
 Huja! Haj!
 Plesala je dekla z dečkom,
 Zbila mu je zóba s ceckom.
 Huja! Haj!
 Varijanta iz okolice Ludbrega

Béla kći

Obrni se, ne ženi se béla kći!
 De je delo tam te ni.
 De je delo tam te ni.

Ludbreški Vinograd

Posebnu vrstu čine pjesme o radu. U nekima se jednostavno nabrajaju pojedine vrste rada, nekima su dodana popratna razmišljanja o situacijama u kojima se taj rad odvija, ili se dodaju pouke. Pjesme o radu raširene su u mnogo verzija, pjevaju se uz različite napjeve po cijelom kajkavskom području. Navodim naše podravske varijante.

Lan

Séjala sem lena (Lado)
 Na Ivanje denek (Lado)
 Lenek moj lenek (Lado)
 Svilica moja (Lado)
 Lenek moj lenek (Lado)
 Svilica moja (Lado)
 Plela sem lena (Lado)
 Pukala sem lena (Lado)

Nikaj nije lepšega

li-kaj ne-je lep-še-ga li-ti ve-se-le-še-ga,
 neg sprija te-gi ko-je su ve-se li skup ži-ve-ti

Narodna prema zapisu F. Š. Kuharica

Nejdemo dimo do zore

nej-de-mo di-mo, nej-de-mo dimo nej-de-mo
 di-mo do zo-re

*Objelodanjena u Hrvatskoj pjesmarici G. R. Jurela
 bez omilke zapisivaca: 1926 (1927)*

Riljala sem lena (Lado)
 Močila sem lena (Lado)
 Vadila sem lena (Lado)
 Prestirala lena (Lado)
 Prebirala lena (Lado)
 Sušila sem lena (Lado)
 Tókla sem lena (Lado)
 Trla sem lena (Lado)
 Mikala sem lena (Lado)
 Prela sem lena (Lado)
 Mahala sem lena (Lado)
 Beljila sem lena (Lado)
 Vijala sem lena (Lado)
 Snovala sem lena (Lado)
 Navijala lena (Lado)
 Tkala sem lena (Lado)
 Plajhala sem lena (Lado)
 Krojila sem lena (Lado)
 Šivala sem lena (Lado)
 Oblekla sem lena (Lado)
 Razdrila sem lena (Lado)

B. Širola: Miholjanec

Kad rodi gorica

Nikaj na svétu lepšega ni,
 Nek je gorica kada rodi.
 Mužek sê trudi, têsè vrti
 Da mu se delo ne zamudi.
 Kólje bum sékel, oštril ga bum.
 Deca ga zbéle, gostil se bum.
 Snážil i vezal budem ja sam,
 Kajti tó delo dobro ja znam.
 Lagve bum strugal, bednje nabil.
 Da me krvávi pot bu prebil.
 Kad mi pak dójde sveti Mihál,
 Grózdje dózréle, pak ga bum brál.
 Mártinje dójde krstil ga bum,
 Vince postáne, napil se bum.
 Martin v pelnicu s kluči beži,
 Vino donésè kumu veli:
 »Kumek mój drági, daj se napi!
 Dugo na ne bu, daj se ga vži!
 Jednoga dána pókel bu glás:
 Grózdje je zrelo! Al ne bu već nas.«
 Iza svake kitice ponavlja se:
 Kumek moj dragi, daj se napi!
 Dugo nas ne bu daj se ga vži!

Zabilježio: Andrija Križanić, Hrastovsko

Gibli mi se gibli

Gibli mi se, gibli se
 ti črna mašina,

kaj se bodem vozila
 de je domovina!
 Kad sem došla dimó já,
 majka me pitala:
 — Komu si mi, čerkica,
 svoju fárbu dala?
 Mila moja mamica,
 nemoj me pitati!
 Od rana do kesna
 móramo delati.
 Da bi, mama, vi znali,
 kakvo je življenje:
 de si kruha skrbimo,
 samo je kamenje.
 V. Žganec: Martijanec

I dok rad u tuđini ispija snagu, naša mladež
 na izgradnji oslobođene domovine zanosno pje-
 va pjesmu radu:

Drugarska se pjesma ori,
 pjesma koja slavi rad.
 Srce gromko nek nam zbori:
 — Da nam živi, živi rad!
 Podignimo u vis čela,
 Mi junaci rada svog!
 Sretna bit će zemlja cijela.
 Da nam živi, živi rad!

Pjesma je, doduše, na štokavskom narječju,
 pa ipak možemo reći da je isto toliko naša kao
 i mnoge druge što govore o radu, o borbi, o
 Titu. Takve pjesme izraz su jednodušnosti cijele
 log naroda u želji da nam svima bude dobro u
 zajednici s bratskim narodima. I mi smo dio
 tog naroda, njegova borba za bolji život i naša
 je borba; zato nam je ta i takva pjesma bliska
 i draga. Bez obzira na to što nije nikla na
 našem tlu — ona je i naša.

Izvori

Hrvatske narodne pjesme, kajkavske, uredio
 Vinko Žganec, Zagreb 1950.

Dr. Božidar Širola: Hrvatska pjesmarica,
 Zagreb 1942.

Zlatko Špoljar: Hrvatske pučke popijevke —
 »Popijevke iz Podravine«, Zagreb 1918.

Matija Valjavec Kračmarov: Narodne pesme,
 kao dodatak zbirci Narodne pripoviesti u Varaž-
 dinu i okolici, Zagreb 1890.

Dragutin Denacić: Narodni običaj na Đurđe-
 vo, »Podravski zvonici« 1980.

Glazbena ostavština Ljudevita Vrančića, zbo-
 rovođe ludbreške »Podravine«

Zabilješke Andrije Križanića, općinskog služ-
 benika iz sela Hrastovsko kod Ludbrega.